

EUROPEJSKI SEMESTR – ZESTAWIENIE INFORMACJI TEMATYCZNYCH

SKUTECZNE SYSTEMY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

1. WPROWADZENIE

Unia Europejska opiera się na poszanowaniu podstawowych wartości, praworządności i demokracji. Wartości te trzeba chronić. Aby UE mogła właściwie funkcjonować, wszystkie państwa członkowskie muszą dysponować skutecznymi systemami wymiaru sprawiedliwości.

Głównymi elementami skutecznego systemu wymiaru sprawiedliwości są jakość, niezależność i efektywność. Skuteczne systemy wymiaru sprawiedliwości są koniecznym warunkiem stworzenia otoczenia sprzyjającego inwestycjom i przedsiębiorstwom, jako że wzbudzają zaufanie przez cały cykl gospodarczy. Są również niezbędne do ochrony praw indywidualnych, w szczególności praw socjalnych. Mają kluczowe znaczenie dla wdrażania całego prawa Unii, w szczególności prawa gospodarczego, oraz dla umacniania wzajemnego zaufania i walki z korupcją. Zwalczanie korupcji ma z kolei bezpośredni wpływ na budżety publiczne i otoczenie biznesu.

Niezależnie od krajowego modelu wymiaru sprawiedliwości lub też tradycji prawnych, na których się on opiera, zasadniczymi elementami warunkującymi jego skuteczność są efektywność, jakość i niezależność.

W ramach europejskiego semestru – rocznego cyklu koordynacji polityki gospodarczej na szczeblu UE¹ – poprawę skuteczności systemów wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich uznano za kluczowy element reform strukturalnych. Z tego powodu krajowe reformy wymiaru sprawiedliwości stanowią także jeden z kluczowych komponentów strukturalnych w państwach członkowskich, objętych programami dostosowań gospodarczych². Każda reforma wymiaru sprawiedliwości powinna wspierać praworządność i być zgodna z prawem Unii oraz europejskimi normami niezależności sądów.

---

¹ W rocznej analizie wzrostu gospodarczego na 2017 r. Komisji Europejskiej podkreślono, że skuteczne systemy wymiaru sprawiedliwości „są w szczególności niezbędne, by wspierać wzrost gospodarczy i zapewniać przedsiębiorstwom oraz obywatelom usługi wysokiej jakości” [COM(2016) 725 final, s. 8]. Już w rocznej analizie wzrostu gospodarczego na 2016 r. stwierdzono: „Należy zapewnić szybkość prowadzonych postępowań, zlikwidować zaległości w postępowaniach, zwiększyć mechanizmy zabezpieczające niezawisłość sądów i podnieść jakość sądownictwa, w tym między innymi dzięki lepszemu wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w sądach i stosowaniu standardów jakości” [COM(2015) 690 final, s. 13].

² W programach dostosowań gospodarczych w Grecji, Portugalii (zakończonych w czerwcu 2014 r.) i na Cyprze (zakończonym w kwietniu 2016 r.) zawarto warunki dotyczące reformy wymiaru sprawiedliwości.

Niniejszy dokument ma następującą strukturę: w sekcji 2 przedstawiono rozwój sytuacji w zakresie efektywności, niezależności i jakości systemów wymiaru sprawiedliwości. W sekcji 3 podano przykłady środków mogących poprawić wydajność systemów wymiaru sprawiedliwości. W sekcji 4 opisano stan realizacji polityki.

Wśród innych zestawień informacji tematycznych w ramach europejskiego semestru, istotnych dla omawianej tu kwestii, można wymienić zestawienia dotyczące jakości administracji publicznej oraz przepisów w zakresie zawodów regulowanych.

2. OKREŚLENIE WYZWAŃ

Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości³ przyczynia się do realizacji europejskiego semestru, zapewniając obiektywne, wiarygodne i porównywalne dane dotyczące jakości, niezależności i efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości we wszystkich państwach członkowskich.

Jest to rozwijające się narzędzie informacyjne, pomagające UE i państwom członkowskim identyfikować potencjalne niedociągnięcia, możliwe ulepszenia, dobre praktyki i tendencje na przestrzeni czasu.

Tę analizę funkcjonowania krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości uzupełnia ocena dotycząca poszczególnych krajów, uwzględniająca warunki i specyfikę każdego państwa członkowskiego oraz jego systemu prawnego. Ocenę tę przedstawia się w sprawozdaniach krajowych w ramach europejskiego semestru.

2.1. Poprawa efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości

Wydawanie orzeczeń w odpowiednim terminie ma zasadnicze znaczenie dla przedsiębiorstw, inwestorów i konsumentów. Podejmując decyzje

inwestycyjne, przedsiębiorstwa uwzględniają ryzyko zaangażowania w spory handlowe, spory zbiorowe lub podatkowe bądź postępowania dotyczące niewypłacalności. Ważnym czynnikiem jest więc efektywność, z jaką system sądowy prowadzi spory sądowe.

Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. pokazuje, że sytuacja istotnie się różni w zależności od państwa członkowskiego i danego wskaźnika⁴.

Szereg państw członkowskich nadal stoi przed szczególnymi wyzwaniem, jeśli chodzi o wydajność ich systemów wymiaru sprawiedliwości. Problemy te są związane z przewlekłością postępowań w pierwszej instancji i jednocześnie niskimi wskaźnikami zamykanych spraw lub znaczną liczbą spraw w toku.

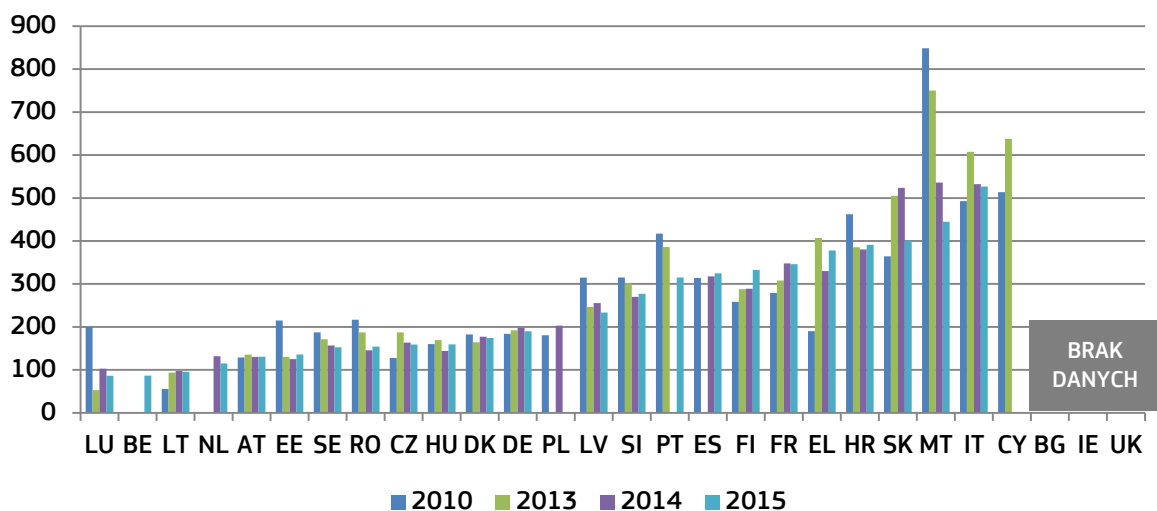
---

³ Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r., COM(2017) 167 final – https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice_pl

---

⁴ Standardowymi wskaźnikami określonymi przez Europejską Komisję na rzecz Efektywności Wymiaru Sprawiedliwości (CEPEJ) Rady Europy są długość postępowań, wskaźnik zamykanych spraw oraz liczba spraw w toku: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/valuation/default_en.asp

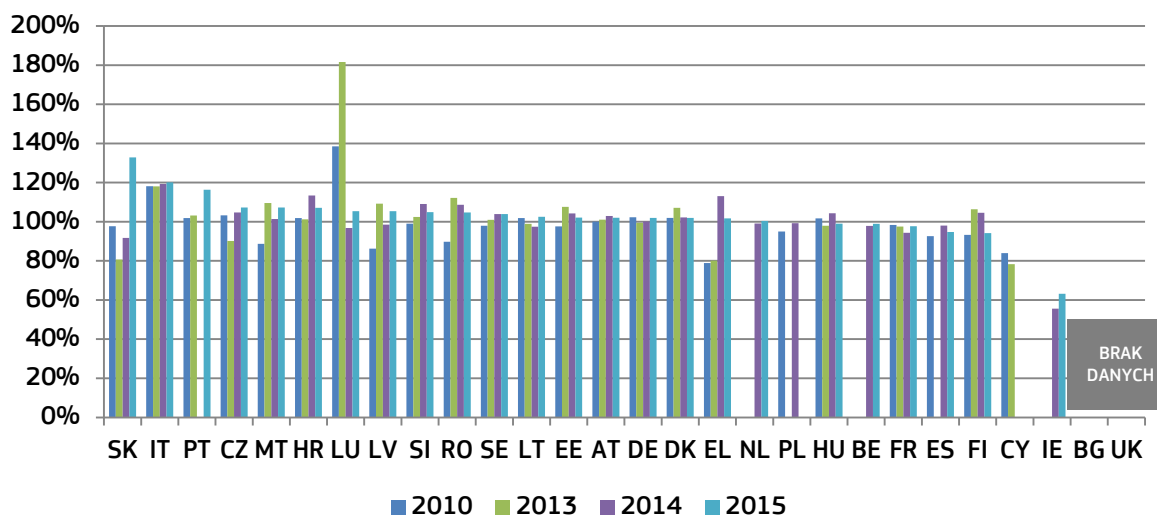
Wykres 1. Czas potrzebny na rozstrzygnięcie sądowych sporów cywilnych i handlowych przed sądem (pierwsza instancja; w dniach)

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.⁵

Uwaga: Cywilne i handlowe sprawy procesowe obejmują spory między stronami, na przykład dotyczące umów.

Wykres 2. Wskaźnik rozstrzygnięcia cywilnych i handlowych spraw procesowych (pierwsza instancja, w %)

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.⁶

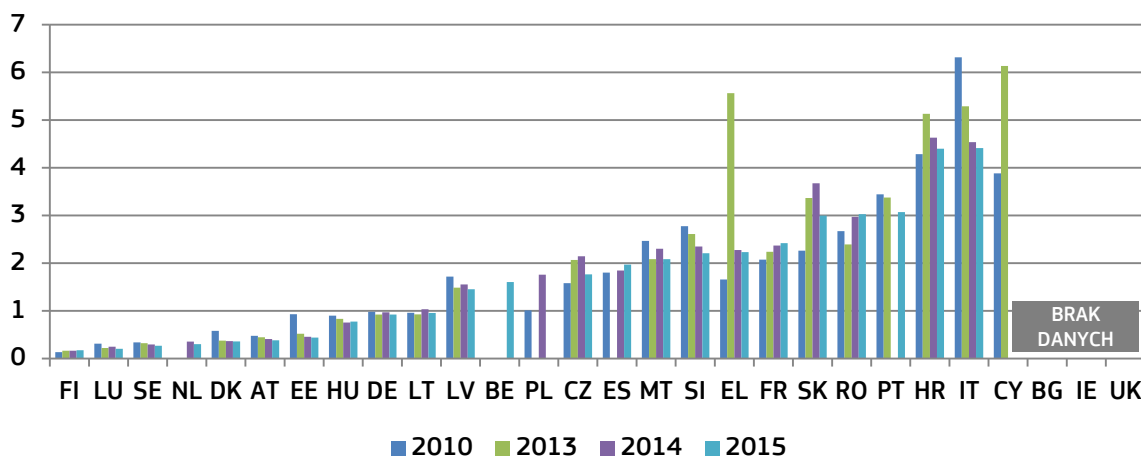
Uwaga: Wskaźnik zamykanych spraw wynoszący około 100% lub więcej oznacza, że system sądowy jest w stanie

⁵ Na podstawie danych przekazanych przez CEPEJ. Długość postępowania oznacza czas (w dniach) niezbędny do rozstrzygnięcia sprawy w sądzie, tj. czas, jakiego potrzebuje sąd na wydanie orzeczenia w pierwszej instancji. Wskaźnik „czasu przeznaczanego na rozpatrzenie” jest liczbą spraw nierozstrzygniętych podzieloną przez liczbę spraw rozstrzygniętych na koniec roku, pomnożoną przez 365 dni. Oryginalne dane liczbowe w unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. zawierają dodatkowe szczegółowe informacje umieszczone w odpowiednim kontekście, dotyczące sytuacji w niektórych państwach członkowskich.

⁶ Na podstawie danych przekazanych przez CEPEJ. **Wskaźnik zamykanych spraw** to stosunek liczby spraw rozstrzygniętych do liczby spraw napływających. Wskazuje on, czy sąd nadąża z obsługą napływających spraw. Długość postępowań związana jest ze wskaźnikiem rozstrzygnięcia spraw przez sądy, tj. „wskaźnikiem zamykanych spraw”, oraz z liczbą spraw oczekujących na rozstrzygnięcie, tj. „spraw w toku”.

rozstrzygać tyle spraw, ile do niego wpływa. Wskaźnik zamykanych spraw wynoszący mniej niż 100% oznacza, że sądy rozstrzygają mniej spraw niż wynosi liczba spraw napływających. Oryginalne dane liczbowe w unijnej tabeli wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. zawierają dodatkowe szczegółowe informacje umieszczone w odpowiednim kontekście, dotyczące sytuacji w niektórych państwach członkowskich.

Wykres 3. Liczba cywilnych i handlowych spraw procesowych będących w toku (pierwsza instancja, na 100 mieszkańców)

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.⁷

⁷ Na podstawie danych przekazanych przez CEPEJ. Liczba **spraw w toku** oznacza liczbę spraw, które wciąż pozostają do rozpatrzenia na koniec danego okresu. Liczba spraw w toku wpływa na czas przeznaczony na rozpatrzenie. Oryginalne dane liczbowe w unijnej tabeli wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. zawierają dodatkowe szczegółowe informacje umieszczone w odpowiednim kontekście, dotyczące sytuacji w niektórych państwach członkowskich.

Na podstawie danych na przestrzeni lat widać, że istnieje pewna niestabilność w wynikach, które z roku na rok mogą się poprawiać lub pogarszać. Poprawę odnotowano w szczególności w państwach członkowskich, które w ramach europejskiego semestru lub programów dostosowań gospodarczych uznano za zmagające się z wyzwaniami w tej dziedzinie. Ponadto w ciągu ostatnich pięciu lat w większości państw członkowskich długość postępowań i wskaźniki zamykanych spraw w odniesieniu do cywilnych i handlowych spraw sądowych uległy poprawie.

W ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiło również w niektórych przypadkach zmniejszenie liczby spraw w toku. Jednak w kilku państwach członkowskich liczba spraw w toku jest nadal wysoka.

2.2. Poprawa jakości systemów wymiaru sprawiedliwości

Wysokiej jakości instytucje, w tym krajowe systemy wymiaru sprawiedliwości, są czynnikiem warunkującym wyniki gospodarcze. Skuteczny system wymiaru sprawiedliwości wymaga dobrej jakości w obrębie całego postępowania sądowego. Niektóre czynniki, które są powszechnie uznawane za istotne⁸, mogą przyczynić się do poprawy jakości systemów wymiaru sprawiedliwości.

Są to między innymi:

- nowoczesne technologie informatyczne, w szczególności systemy zarządzania sprawami;
- szkolenie sędziów i personelu sądowego;
- monitorowanie i ocena działań sądów;
- przeprowadzanie badań poziomu zadowolenia; oraz

- zapewnienie odpowiedniego finansowania i personelu dla systemów wymiaru sprawiedliwości.

Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. stanowi potwierdzenie znaczących różnic w sytuacji w ramach UE, ale na jej podstawie widać także, że wiele państw członkowskich podejmuje szczególne działania **w celu kontynuowania i zwiększania wysiłków na rzecz poprawy jakości systemów sądowych.**

Chociaż na przykład kontynuowano wysiłki na rzecz udoskonalenia narzędzi ICT przeznaczonych dla systemu sądowego, wskaźniki ujawniają niedobory w tym zakresie w szeregu państw członkowskich (wykres 4). Niewiele państw członkowskich stosuje kompleksowe podejście do oceny działalności sądów, obejmujące przeprowadzanie badań.

W wielu państwach członkowskich nadal nie wykorzystuje się pełnego potencjału **informatycznych systemów zarządzania sprawami**. Mogą one między innymi umożliwić zarządzanie sprawami w czasie rzeczywistym, standaryzację statystyk sądowych, zarządzanie zaległościami i wykorzystanie zautomatyzowanych systemów wczesnego ostrzegania.

Jeżeli chodzi o zasoby finansowe, z danych wynika, że wydatki na systemy sądowe w państwach członkowskich utrzymują się na dość stabilnym poziomie (wykres 5). **Odpowiednie finansowanie jest niezbędne do dobrego funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości,** do zapewnienia prawidłowych warunków w sądach oraz wykwalifikowanego personelu.

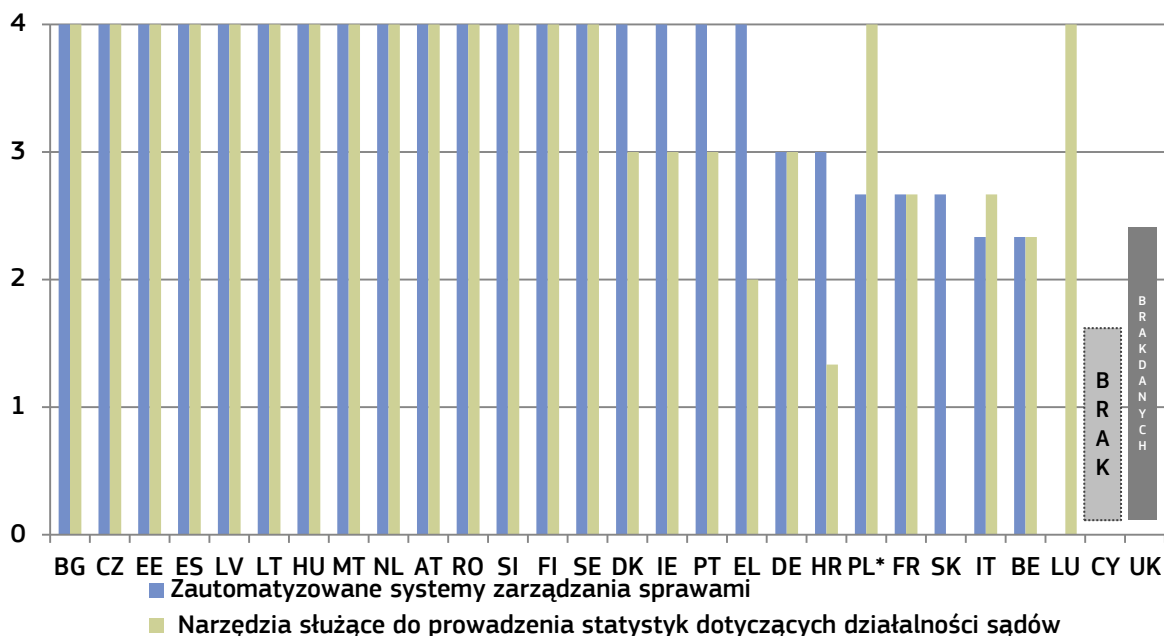
Do podniesienia jakości systemów wymiaru sprawiedliwości mogą przyczynić się normy (wykres 6). Większość państw członkowskich dysponuje normami dotyczącymi sposobu informowania stron o przebiegu sprawy, harmonogramie sądowym czy potencjalnych opóźnieniach, lecz stosują one w tym celu różne metody. Zautomatyzowane przekazywanie informacji przez sądy jest bardziej przyjazne dla użytkownika niż system

---

⁸ Zob. np. opracowana przez CEPEJ „Lista kontrolna na rzecz promowania jakości wymiaru sprawiedliwości i sądów” (Checklist for promoting the quality of justice and the courts) (2008); opinia nr 6 z 2004 r. Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) dostępna pod adresem: <https://rm.coe.int/168074752d>

wymagający od stron podjęcia pewnych działań.

Wykres 4. Technologie informatyczne wykorzystywane do zarządzania sprawami i do prowadzenia statystyk działalności sądów (wskaźnik ważony – min.=0, maks.=4)

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.

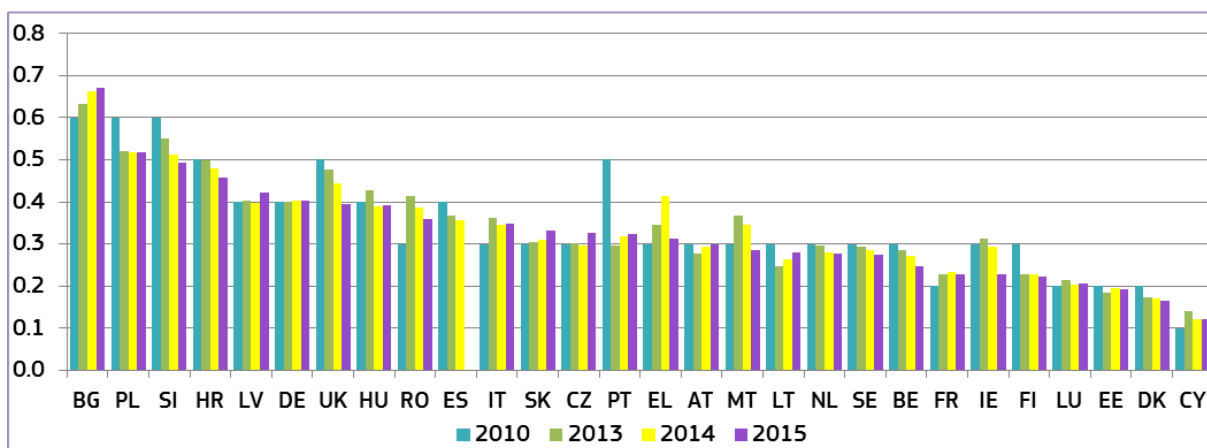
Uwaga: Dane dotyczą 2015 r.

Wykres przedstawia stopień funkcjonalnego wdrożenia danego narzędzia w sądach od 100% (narzędzie wdrożone całkowicie) do 0% (narzędzie nieistniejące) zgodnie z następującą skalą:

- 100% = 4 punkty, jeśli dotyczy wszystkich spraw / 1,33 punktu za każdą konkretną sprawę;
- 50–99% = 3 punkty, jeżeli dotyczy wszystkich spraw / 1 punkt za każdą konkretną sprawę;
- 10–49% = 2 punkty, jeżeli dotyczy wszystkich spraw / 0,66 punkt za każdą konkretną sprawę;
- 1–9% = 1 punkt, jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,33 punktu za każdą konkretną sprawę.

Sprawa odnosi się do rodzaju toczących się postępowań (cywilne/handlowe, karne, administracyjne lub inne).

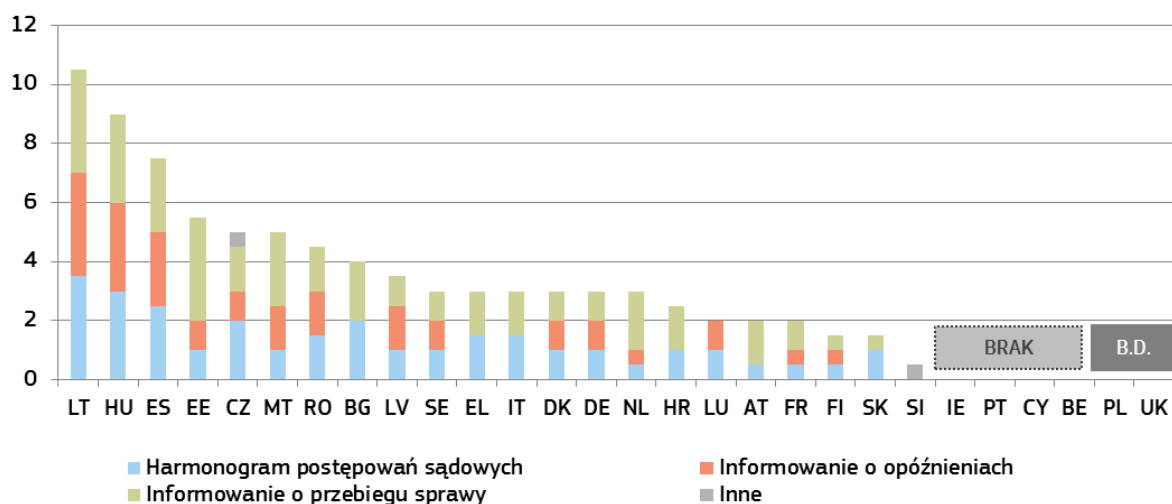
Wykres 5. Łączne wydatki publiczne na sądy jako procent PKB

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.⁹

⁹ Na podstawie danych przekazanych przez Eurostat. Oryginalne liczby w unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. zawierają dodatkowe szczegółowe informacje umieszczone w odpowiednim kontekście, dotyczące sytuacji w niektórych państwach członkowskich.

Wykres 6 – normy dotyczące informowania o przebiegu sprawy

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.¹⁰

¹⁰ Państwom członkowskim przyznano punkty w zależności od metody stosowanej do przekazywania poszczególnych rodzajów informacji. Za automatyczne powiadomienie poprzez e-mail lub SMS przyznano 1,5 punktu; za internetowy dostęp przez cały czas trwania sprawy – 1 punkt; za informacje udzielane na wniosek stron lub według uznania sądu bądź za dowolną inną stosowaną metodę – po 0,5 punktu.

2.3. Niezależność sądownictwa

Niezależność sądownictwa jest wymogiem wynikającym z określonego w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (art. 47) prawa do skutecznego środka prawnego. Stanowi ona podstawowy element skutecznego systemu wymiaru sprawiedliwości.

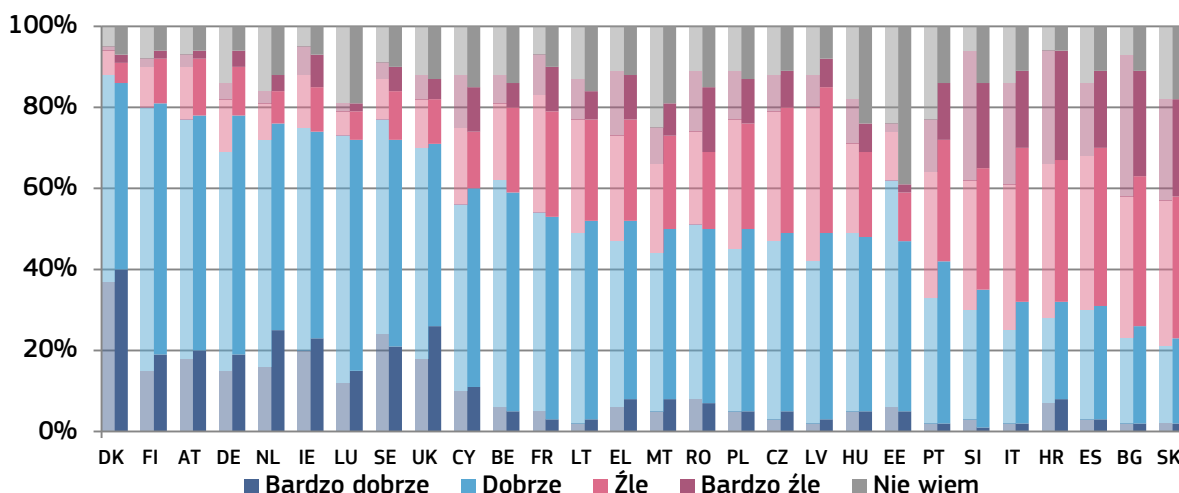
Ma również istotne znaczenie dla zapewnienia atrakcyjnego otoczenia inwestycyjnego i biznesowego, ponieważ gwarantuje uczciwość, przewidywalność oraz pewność systemu prawnego, w którym funkcjonują przedsiębiorstwa. W unijnej tabeli wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. przedstawiono zmiany w zakresie postrzeganej

niezależności na podstawie badań opinii publicznej i przedsiębiorstw.

Są one potwierdzeniem wyników innych badań, w szczególności prowadzonych wśród państw członkowskich o najniższym i najwyższym postrzeganym stopniu niezależności sądów.

W tabeli wyników z 2017 r. nadal uwzględnia się gwarancje prawne niezależności sądów istniejące w określonych sytuacjach, w których niezależność może być zagrożona. Przykładem takiej sytuacji jest przenoszenie sędziów bez ich zgody.

Wykres 7. Niezależność sądów i niezawisłość sędziów w opinii ogółu społeczeństwa¹¹

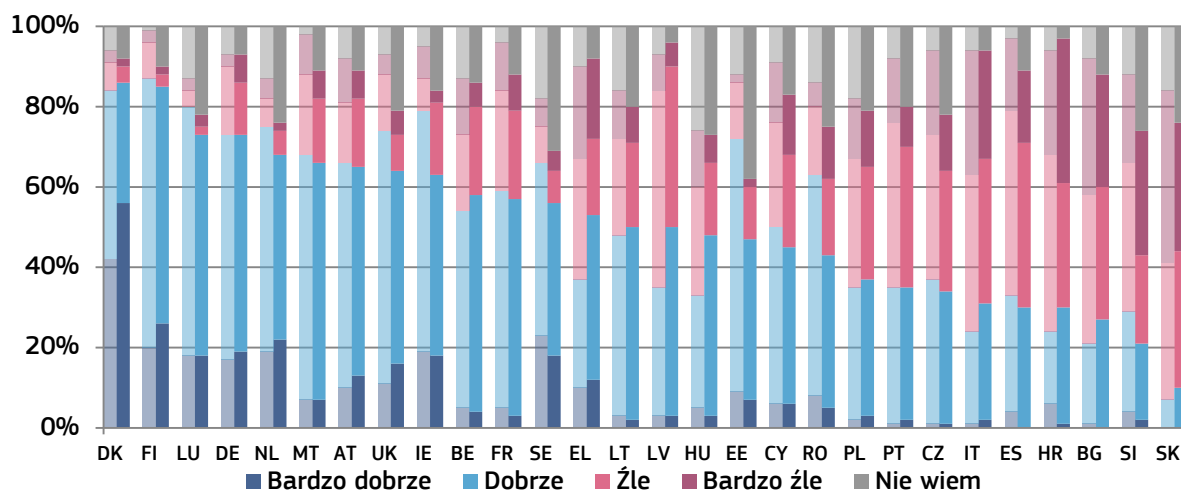
Źródło: Badanie Eurobarometr FL447¹²

¹¹ Jasne kolory (kolumna po lewej stronie dla każdego kraju) dotyczą 2016 r. Ciemne kolory (kolumna po prawej stronie dla każdego kraju) dotyczą 2017 r.

¹² Badanie Eurobarometr FL447 przeprowadzone w dniach 25–26 stycznia 2017 r. Zadane pytanie brzmiało: „Zgodnie z własną wiedzą, jak oceniliby Państwo system wymiaru sprawiedliwości w (Państwa kraju) pod względem niezależności sądów i niezawisłości sędziów? Czy Państwa zdaniem funkcjonuje on bardzo dobrze, dobrze, źle czy bardzo źle?”.

Wykres 8. Niezależność sądów i niezawisłość sędziów w opinii przedsiębiorstw¹³

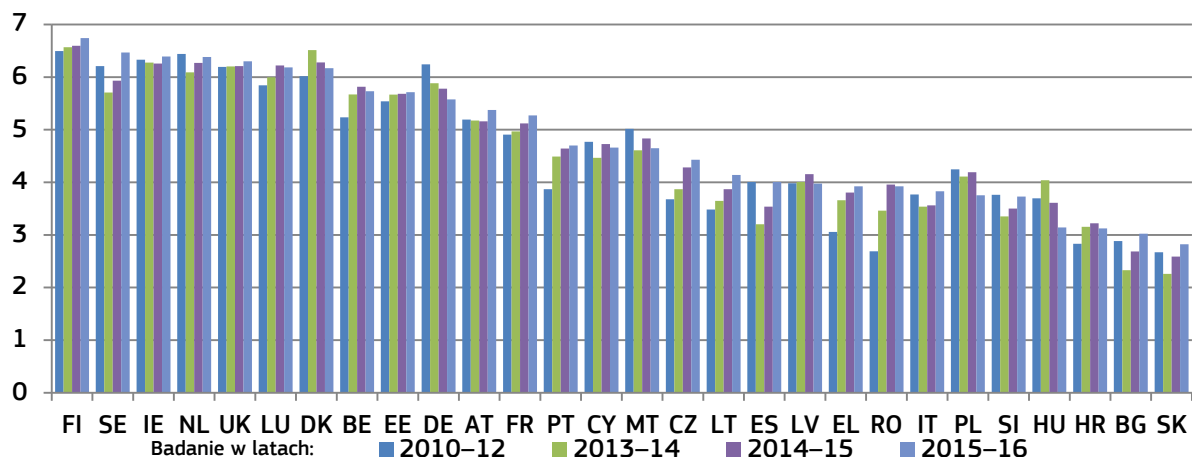

Źródło: Badanie Eurobarometr FL448¹⁴

¹³ Jasne kolory (kolumna po lewej stronie dla każdego kraju) dotyczą 2016 r. Ciemne kolory (kolumna po prawej stronie dla każdego kraju) dotyczą 2017 r.

¹⁴ Badanie Eurobarometr FL448 przeprowadzone pomiędzy dniem 25 stycznia i 3 lutego 2017 r. Zadane pytanie brzmiało: „Zgodnie z własną wiedzą, jak oceniliby Państwo system wymiaru sprawiedliwości w (Państwa kraju) pod względem niezależności sądów i niezawisłości sędziów? Czy Państwa zdaniem funkcjonuje on bardzo dobrze, dobrze, źle czy bardzo źle?”.

Wykres 9. Postrzegana niezależność sądownictwa

Źródło: Dane Światowego Forum Ekonomicznego¹⁵ opublikowane w unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. Wyższe wartości oznaczają lepsze postrzeżenie.

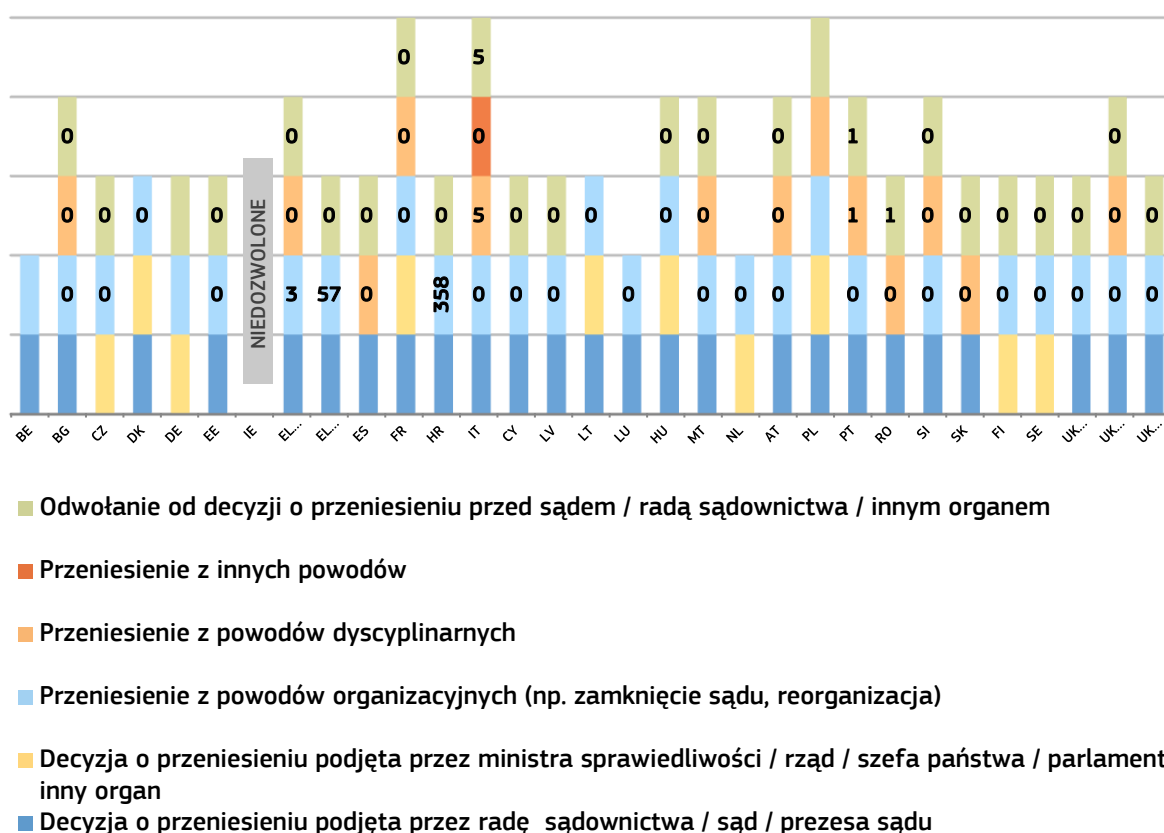
¹⁵ Wskaźnik Światowego Forum Ekonomicznego opiera się na odpowiedziach udzielonych w badaniu na następujące pytanie: „W jakim stopniu system sądowy w Państwa kraju jest niezależny od wpływów rządu, osób fizycznych lub przedsiębiorstw? [1 = całkowicie zależny; 7 = całkowicie niezależny]”. Odpowiedzi w badaniu udzieliła próba reprezentatywna przedsiębiorstw reprezentujących główne sektory gospodarki (rolnictwo, przemysł wytwórczy, przemysł inny niż wytwórczy oraz usługi) ze wszystkich uwzględnionych państw. Badanie przeprowadzono w różnych formach, obejmujących bezpośrednio bądź telefoniczne rozmowy z pracownikami na stanowiskach kierowniczych, formy listowne oraz ankiety internetowe: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>

W normach europejskich¹⁶ wymaga się skutecznej ochrony niezależności sądów w systemie wymiaru sprawiedliwości poprzez gwarancje prawne (niezależność strukturalna).

Przykładowo sędziowie nie powinni być przenoszeni na inne stanowisko sądowe bez swojej zgody, z wyjątkiem sankcji dyscyplinarnych lub reform organizacji systemu sądowego.

Jest to konieczne, aby uniknąć wywierania nadmiernej presji na sędziów. Na wykresie 10 przedstawiono, czy przeniesienie sędziów bez ich zgody jest w ogóle dozwolone, a jeżeli tak – jakie organy podejmują decyzję o takim przeniesieniu, z jakich powodów (np. organizacyjnych, dyscyplinarnych) jest ono możliwe oraz czy przysługuje odwołanie się od decyzji o przeniesieniu¹⁷.

Wykres 10. Gwarancje dotyczące przenoszenia sędziów bez ich zgody (nieusuwalność sędziów)

¹⁶ W szczególności zalecenie CM/Rec(2010)12 Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 17 listopada 2010 r. dla państw członkowskich w sprawie niezależności, efektywności i odpowiedzialności sędziów.
¹⁷ Zalecenie CM/Rec(2010)12, §52.

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.¹⁸ Liczby na górze kolumny wskazują, ilu sędziów zostało przeniesionych bez ich zgody w 2014 r. (jeśli nie podano liczby, dane nie są dostępne).

3. OKREŚLENIE NARZĘDZI POLITYCZNYCH SŁUŻĄCYCH ROZWIĄZANIU PROBLEMÓW

Wymienione wyżej problemy można rozwiązywać w drodze reform strukturalnych, obejmujących zarówno działania strukturalne, jak i operacyjne.

Zaliczają się do nich:

- restrukturyzacja organizacji sądów;
- przegląd mapy sądowej;
- unowocześnienie i uproszczenie przepisów proceduralnych;
- reforma rady sądownictwa;
- reforma zawodów prawniczych i sądowniczych;
- reforma pomocy prawnej;
- poprawa wykonywania orzeczeń sądowych;
- promowanie losowego przydzielania spraw;
- unowocześnienie procesu zarządzania i zapewnienie przejrzystości postępowań sądowych;
- promowanie korzystania z nowych technologii informacyjnych oraz
- wspieranie rozwoju alternatywnych metod rozwiązywania sporów.

---

¹⁸ Dane gromadzone za pośrednictwem zaktualizowanego kwestionariusza przygotowanego przez Komisję w ścisłym powiązaniu z Europejską Siecią Rad Sądownictwa (ENCJ). Odpowiedzi państw członkowskich nieposiadających rad sądownictwa lub niebędących członkami ENCJ uzyskano dzięki współpracy z Siecią Prezesów Sądów Najwyższych Unii Europejskiej. Wykresy przedstawiają państwa członkowskie w porządku alfabetycznym ich nazw geograficznych w ich własnych językach. Wysokość kolumn niekoniecznie odzwierciedla skuteczność gwarancji. Oryginalne dane liczbowe w unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. zawierają dodatkowe szczegółowe informacje umieszczone w odpowiednim kontekście, dotyczące sytuacji w niektórych państwach członkowskich.

Te reformy strukturalne stanowią **kluczowe narzędzia polityczne mające na celu zapewnienie skuteczności systemów sądowych oraz stworzenie bardziej przyjaznego otoczenia dla przedsiębiorstw i inwestycji.**

Uzasadnieniem tych działań jest duże znaczenie pełnej sprawności systemów wymiaru sprawiedliwości dla gospodarki. Efektywne systemy wymiaru sprawiedliwości odgrywają kluczową rolę w budowaniu zaufania w pełnym cyklu gospodarczym. Dysponowanie systemami sądowymi gwarantującymi egzekwowanie praw przynosi wiele korzyści. Wierzyciele są bardziej skłonni do udzielania kredytów. Przedsiębiorstwa są zniechęcane do zachowań oportunistycznych. Koszty transakcji są ograniczane. Innowacyjne przedsiębiorstwa, które często opierają się na wartościach niematerialnych i prawnych, takich jak prawa własności intelektualnej, są bardziej skłonne do inwestowania.

Znaczenie skutecznych krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) wykazano wyraźnie w badaniu przeprowadzonym w 2015 r.¹⁹ wśród prawie 9000 europejskich MŚP, dotyczącym innowacji i praw własności intelektualnej.

W badaniu tym okazało się w szczególności, że koszty i nadmierna przewlekłość postępowań sądowych są wśród głównych powodów rezygnacji przez MŚP z wszczęcia postępowania sądowego w sprawie naruszenia przepisów prawa własności intelektualnej.

Korzystny wpływ dobrze funkcjonujących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości na gospodarkę jest podkreślany w literaturze i pracach

---

¹⁹ Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO), „Tablica wyników dla MŚP dotycząca własności intelektualnej z 2016 r.” (Intellectual Property (IP) SME Scoreboard 2016).

badawczych²⁰. Są to między innymi publikacje Międzynarodowego Funduszu Walutowego²¹, Europejskiego Banku Centralnego²², OECD²³, Światowego Forum Ekonomicznego²⁴ i Banku Światowego²⁵. Przykładowo z badania przeprowadzonego w 2015 r. i dotyczącego reformy portugalskiego systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych wynika, że czas trwania postępowań sądowych skrócono o ponad jedną trzecią dzięki reformom wprowadzonym w ramach programu dostosowań gospodarczych²⁶.

Istnieją również dowody, że skuteczny system wymiaru sprawiedliwości zachęca do inwestowania w danym kraju²⁷. W badaniach wykazano istnienie pozytywnej korelacji pomiędzy wielkością przedsiębiorstwa i skutecznymi systemami wymiaru sprawiedliwości. Natomiast tam, gdzie występują niedociągnięcia w funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości, widoczna jest mniejsza

---

²⁰ Sukces reform przeprowadzonych w Portugalii potwierdzają Alves Ribeiro Correia i Antas Videira w „Troika’s Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the Civil Enforcement Actions”, [w:] „International Journal for Court Administration”, t. 7, nr 1, lipiec 2015 r.

²¹ MFW, „Fostering Growth in Europe Now”, 18 czerwca 2012 r.

²² EBC, „Adjustment and growth in the euro area”, 16 maja 2013 r.; dostępne na stronie: <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130516.en.html>

²³ Zob. np. „What makes civil justice effective?”, OECD Economics Department Policy Notes, nr 18, czerwiec 2013 r. i „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics”, OECD Economics Department Working Papers, nr 1060.

²⁴ Światowe Forum Ekonomiczne, „The Global Competitiveness Report; 2013–2014”, dostępne na stronie internetowej: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

²⁵ Bank Światowy, „Doing Business 2014”; dostępne na stronie: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>

²⁶ Alves Ribeiro Correia/Antas Videira (2015), *ibid.*

²⁷ Zob. IMF Country Report nr 13/299.

motywacja do inwestowania i zatrudniania²⁸.

Istotne znaczenie dla tworzenia środowiska przyjaznego dla biznesu ma także skuteczne zwalczanie korupcji.

Wreszcie zaufanie do dobrze funkcjonujących systemów sądowych przyczynia się do realizacji celów związanych np. z przedsiębiorczością. Natomiast niedociągnięcia w systemach sądowych prowadzą do wyższych kosztów finansowania zewnętrznego²⁹.

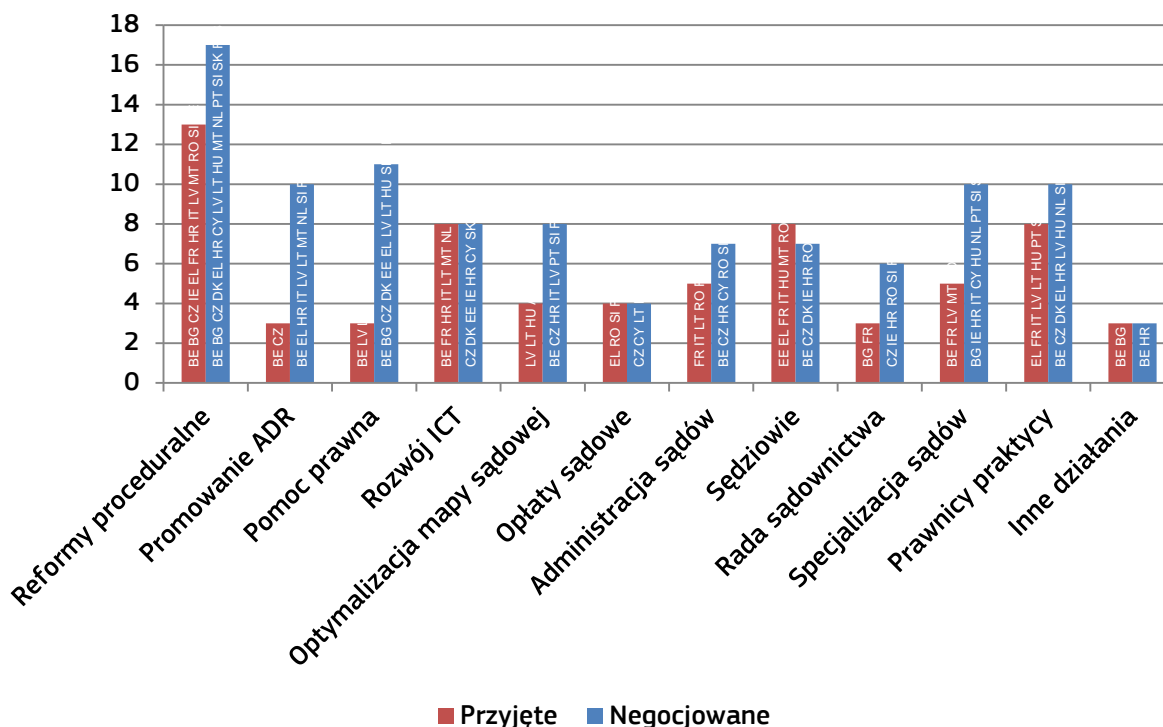
4. BADANIE KRZYŻOWE STANU REALIZACJI POLITYKI

Na podstawie sprawozdań krajowych w ramach europejskiego semestru z 2017 r. widać, że szereg państw członkowskich wciąż mierzy się ze szczególnymi wyzwaniami dotyczącymi skuteczności ich systemów wymiaru sprawiedliwości. W ramach europejskiego semestru z 2017 r. Rada UE, na wniosek Komisji Europejskiej, wystosowała zalecenia dla poszczególnych krajów do Chorwacji, Cypru, Włoch, Portugalii i Słowacji w celu zwiększenia skuteczności ich systemów wymiaru sprawiedliwości.

²⁸ Zob. Bank of Spain Working Paper 1303; Bank of Italy Working Paper 898; IMF Country Report 13/299.

²⁹ IMF Country Report 13/299.

Wykres 11. Przegląd reform wymiaru sprawiedliwości w UE (przyjęte środki i negocjowane inicjatywy)

Źródło: Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r.

Na podstawie badania krzyżowego widać, że szereg państw członkowskich wspiera reformy wymiaru sprawiedliwości za pośrednictwem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. W okresie programowania 2014–2020 Unia Europejska przeznaczona 4,2 mld EUR na

wspieranie zwiększania potencjału instytucjonalnego administracji publicznej, w tym na reformę wymiaru sprawiedliwości, poprzez europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne.

W dokumentach programowych 14 państw członkowskich³⁰ określiło wymiar sprawiedliwości jako obszar, który będzie wspierany za pośrednictwem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Komisja podkreśla konieczność przyjęcia podczas wdrażania funduszy podejścia zorientowanego na rezultaty; przyjęcie takiego podejścia jest również wymagane na mocy rozporządzenia w sprawie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych³¹. Komisja jest w trakcie rozmów z państwami członkowskimi na temat tego, w jaki sposób najlepiej ocenić wpływ europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na objęte wsparciem systemy wymiaru sprawiedliwości.

Komisja wspiera ponadto reformy wymiaru sprawiedliwości przez zapewnienie wsparcia technicznego oraz za pośrednictwem Służby ds. Wspierania Reform Strukturalnych. Wsparcie to jest powiązane z programami dostosowań gospodarczych, w szczególności na Cyprze i w Grecji, oraz z mechanizmem współpracy i weryfikacji w Bułgarii oraz Rumunii.

Państwa członkowskie wdrażają innowacyjne narzędzia i praktyki w celu zwiększenia skuteczności systemów wymiaru sprawiedliwości. Można tu wymienić następujące przykłady:

1) Centrum komunikacyjne dystrybuujące dokumenty sądowe w Słowenii (EVIP)³². Stanowi ono centralny rejestr dokumentów sądowych w całym słoweńskim systemie wymiaru sprawiedliwości. Centrum przyczyniło się do znacznego skrócenia czasu potrzebnego na przygotowywanie i przesyłanie dokumentów sądowych, co z kolei spowodowało skrócenie czasu

---

³⁰ Bułgaria, Republika Czeska, Grecja, Hiszpania (tylko EFRR), Chorwacja, Włochy, Łotwa, Litwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia i Słowacja.

³¹ Rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 z 20.12.2013.

³² [Jakość administracji publicznej – Zestaw narzędzi dla praktyków](#) (Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners), Komisja Europejska, 2017.

trwania postępowań sądowych. Ponadto pracownicy sądów zostali zwolnieni z obowiązków administracyjnych polegających na drukowaniu dokumentów, wkładaniu ich do kopert i wysyłką, zyskując więcej czasu na skupienie się na pracy merytorycznej.

2) Otwarty dostęp do orzecznictwa w Rumunii. Ministerstwo Sprawiedliwości i sądy publikują informacje potrzebne stronom do śledzenia przebiegu ich spraw w sądach (nazwy stron, terminy rozpraw, przedmiot sprawy i skrót wydanej decyzji). W 2015 r. fundacja Rumuńskiego Instytutu Informacji Prawnej (fundacja RoLII) uruchomiła nowy portal, zapewniający publiczny dostęp do pełnych tekstów wszystkich orzeczeń sądowych wydanych we wszystkich instancjach. Portal obejmuje wszystkie etapy procedury, w tym również te, od których można się jeszcze odwołać; przestrzega się jednocześnie prawa do prywatności.

3) Łotewski portal e-usług sądowych. Aby skuteczniej informować opinię publiczną i przedsiębiorstwa o usługach sądowych, portal sądów krajowych (<https://manas.tiesas.lv/eTiesas/>) zapewnia obecnie bardziej przyjazny dla użytkownika interfejs z e-usługami i aktualnymi informacjami dotyczącymi sądów. Do usprawnień wprowadzonych na portalu należą:

- platforma służąca do składania wniosków sądowych przez internet;
- możliwość wypełniania i składania formularzy przez internet;
- śledzenie postępowań sądowych przez internet;
- powiadomienia elektroniczne;
- kalendarz pokazujący dostępność prawników i prokuratorów.

Wszystkie te narzędzia pozwalają systemowi sądowemu na zmniejszenie liczby zawieszonych spraw i zapewnienie szybszych procesów, w tym sprawniejszych procesów transgranicznych.

Data: 9.11.2017

5. PRZYDATNE MATERIAŁY

- Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2017 r. – komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, COM(2017) 167 final https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice_pl
- Jakość administracji publicznej – Zestaw narzędzi dla praktyków (Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners), Komisja Europejska (2017) <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8055>